

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין מ.

עין משפט
נר מצוה

ע א ב ג (א) מ"י פ"ה
מהלכות עדות הל' ג ד
סמך לאוין ר"ג טו"ע ח"מ
סימן לו סעיף א וס"י נא
סעי' טז:

רבינו חננאל

פשוטות הן רבינא אמר
בגון שנמצא אחד מן
העדים קרוב או פסול ר'
מאיר סבר לה כר' יוסי
דאמר בדיני נפשות בטלה
העדוה כולה ואין שם דיני
נפשות כלל אבל יש בה
דיני ממונות דהא רבי יוסי
הוא דאמר תתקיים העדות
בשאר. ורבנן כרבי דאמר
תתקיים העדות בשאר
ואע"פ שנמצא אחד מהן
קרוב או פסול השאר
כשרין לדיני נפשות דהא
לא אתרו בהו ואמרי
לסאהורי אתינן. ואנו
עתידין לפרשו במקומו.

(א) ז"ל ב"ה (ב) ג' ע"ב
(ג) [קמ"ט] מסכת ה';
(ד) [ינ"א ע"ג.] (ה) כ"ס"א
טס"ף; (ו) ג' ע"ב. כ"ה
כ"ט.

תורה אור השלם

1. על פי שנים עדים או
שלישה עדים יומת המות
לא יומת על פי עד
אחד: דברים י"ו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא רבי דרבי
על ר"ש. עין לקמן דף מה
ע"ב ג"ש ד"ה ר"ע
וכנסו' ס:

הגהות הב"ח

(א) תוספות ד"ה בומן
וכי כפ"ק דמכות היכי
אמרין להו אמר רבא
הכי אמרינן להו: (ב) בא"ד
ולא כנסהדין שראוהו
באחד שהרג את הנפש
ע"פ: (ג) בא"ד תתקיים
העדוה ש"ה:

מוסף רש"י

מכות. מלקות ארבעים
(דע"ב ב.). אלא להחמיר
עליו. שלא תאמר האולי
ובלא הוא היתה העדות
מתקיימת לא יעשו בו דין
המה. למהך הכתוב ש"ה
הוא מן מקיימי דבר (מכות
ה). על אחת כמה וכמה
שישלם ש"ה כ"ו. שמיני
מדה הטובה מרובה ממה
פועלת. כמה טובה הוא
אמר ט"ז חסד לאלפים.
ממה פועלת הוא אומר
על שלשה ועל רבעים (סו"ט).

דאסרו ביה מלקות ולא אסרו ביה קטלא. דהא ודאי לא מיקטלא
אלא לוקה דאין לך מיתת בית דין שלא נאמר בה לאו וקסבר לאו
שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו כי אתרו בה מלקות ולא
קטלא: משום ר' ישמעאל אמרו בעשרים ושלושה. טעמא מפרש

לקמן (דף י:): אחד מן העדים. והיו

שם שלשה או ארבעה שיכולה עדות
להתקיים בשאר: הא דרבי עקיבא
במסכת מכות: לא צא שלישי כו'.
דמשמע שנאמר (דברים יט) על פי
שנים עדים (יקום) כל שכן שלשה
למה נאמר או שלשה עדים אלא

להחמיר עליו ליתן חומר בעדי שקר
ששלישי זה אע"פ שלא היה זה נידון
על פיו למיתה שהרי בשנים שהעידו
תחלה נמי היה נידון אפילו הכי עשה
הכתוב את דינו כיוצא באלו שאם
הזומן ייהרג אף השלישי מפני שניטפל

לעוברי עזירה: קל וחומר שיטעם
שקר וכו'. דקיימא לן מדה טובה
מרובה ממדת פורענות הלכך קל
וחומר הוא: כמה דברים אמורים.
עדותן בטלה: דיני נפשות.

דלמנא אמר (במדבר לה) והלילו
העדה דמהדרינן בנתר זכותא לבטל
העדוה ולא ייהרג לא הוא ולא הם:
כיו אומר אחד דיני ממונות ואחד
דיני נפשות. שוין בכך עדותן בטלה:

ואימתי. דיני נפשות עדותן בטלה:
בומן שהסרו. הקרוב או הפסול בעוברי עזירה דעתם שאף הם
נעשים עדים והרי הכתוב הקיש שלשה לבטל העדות אם יש קרוב או
פסול אבל לא התירו הקרוב והפסול בעוברי עזירה אלא שתקו
והכשרים התירו בהן אין אלו נעשים עדים ותתקיים העדות בשאר:

דא"כ
פ"ב אדר"ש וס"ל דנהרגין אע"פ שאין שלשתן זוממין דקסבר דאין להקיש שלשה לשנים לענין זה לכיון דכתיב (דברים יט) ועשיתם לו
כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בידיהם להרוג בפני עצמם ובקונטרס פירש במכות (ס) לא צא שלישי להקל עליו להקל עליו
לא כר"ך קרא דכתיב (ס) והנה עד שקר העד דמשמע כל העדות ואינן נהרגין עד שיזומו כולן ולא צא הכתוב אלא להחמיר עליו
אלא אין לפרש לא צא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"ג דר"ש מודה דשלשתן נהרגין ה"מ כשצאו בתוך כדי
דיבור כדמפרש התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנענש אע"ג שצא אח"כ מדנקט נטפל דהא כיון דאית ליה לרבי עקיבא היקישא
דעד שיהו שלשתן זוממין צבאו צבאו זה אחר זה נמי יקישם להכי כי היכי דמקיש לענין לעש כמותם:

בומן שהתרו בהן. מפרש צפ"ק דמכות (דף י. ו. ס) (ב) הכי אמרינן להו לאסהודי אחימו או למיחזי אחימו אי אמרי לאסהודי אחינא
נמנא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' וגרררר לר"י דמשום שנתכוונו
להעיד לא דאי לא תימנא הכי כל גיטין כשנותנין אותן בפני קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתכוין הא' ולר' יוסי אפילו לא יתכוין
והאי דקאמר מה יעשו צ' אחים ודאי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו
כבר צ"ב אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דש"ך ספיר לאקושי להך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון
דבעת ראייה רואין יחד ומתכווין להעיד לך עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה אע"ג דלענין שלשתן זוממין לא הוקש אלא להעיד לבקר
בתוך כדי דיבור דהתם הזמה משעת העדאת עדים קא אחיז אע"ג דפרך דמכות (ס) הרוג יליל אע"פ שאינו הולך להעיד צ"ב דה"מ
מעיקרא דלכתי לא אסיק אדעמיה יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא כריכי
לשוני קמאי דממעט' הרוג וההורג מיקום דבר דבעינן שילכו לקיים דבר צ"ב וכן (לקמן דף לה) לענין אין עד נעשה דיין נראה
לר"י דדוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמא דאין עד נעשה דיין נראה או משום דבעינן עדות
שאתה יכול להזימה וכיון שהעדים בעצמם דיין לא ירלו לקבל הזמה על עדותן או משום דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו'
שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינין ולא שיהו בעצמם דיינין והנך טעמי לא שייכי אלא
בעד המעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא כפי' רבינו שמואל שפי' בעלמא (צ"ב ק"ג: ד"ה ג' שנכנסו בו) שנתכוון להעיד אמרינן נמנא אחד מהם
קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (לקמן דף לה) שלשה שנכנסו לבקר
את החולה כו' משמע דדוקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרינן ר"י עושין דין אבל נתכוונו להעיד אין עושין דין ועוד נראה לר"י דקדק
דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימנא הכי קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא צפ"ק דמכות (דף י. ו. ס) וס'
פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה בעלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכיון להעיד ורב יהודה קאמר (צ"ב דף ק"ג:) גבי ג' שנכנסו
לבקר את החולה וכו' ר"י עושין דין ואמאי הא דבראייה בעלמא נעשה עד ועוד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תהא שמייעה גדולה
מראייה לא בעדות החדש (ר"ה דף קה: ס) צראוהו שלשה והן צ"ב ולא צנסנהדין (ב) צאחד שהרג את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ציוס ומיהו
נראה לרשב"א דניי לא פרכי ניניהו דרבי יוסי על כרחך לית ליה עשישה עד דבראייה ואפי' יעד לבסוף דהא ר' יוסי הוא דאמר עד שיהיו
פי שני עדים מתרים בו כדאמר בסמוך וכמו שנים אין יכולין להעיד אד"כ התרו בו כך שלשה וכו' אלמא אותן יו שחזנין עדים אבל
השאר לא וכן נראה הדברים דהם לא היו נהרגין אותן שלא התרו בו דלא מהני סהדותיהו בלא סהדותיהו דאחרינא ולא אמרינן
נמנא אחד מהן קרוב או פסול אלא צאותן שהתרו והא דקאמר רבי זומן שהתרו בהן לאו משום דרבי יוסי לא צעי התרו דלכתי טפי
מרבי בעינן דלרבי צנתכוונו להעיד בעלמא סגי כדמוכח במכות (דף י. ו. ס) ור' יוסי צעי התראה ממש אלא דיני ממונות אתא לאוסופי והא
דמשמע הכא דלר' יוסי דבראייה בעלמא אמרינן נמנא אחד מהן קרוב או פסול כו' מדקאמר וקמיפלגי בצלוגתא דרבי ור' יוסי היינו כמה
שנחלקו בשמנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמה רב יהודה פסק לגמרי כר' יוסי אי נמי לא פסקו כוותיה
אלא צמאי דקאמר אבל דיני ממונות תתקיים (א) העדים צאשר גרידא אבל צכונות עדות סבר כרבי והאי דקאמר במכות (ס) היכי אמרינן
להו לרבי קאי וכן מוכח דקאמר אי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' וה"פ היכי אמרינן להו דעל כרחך התראה לאו דוקא
דכדיני ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא צעי אלא שנעו שנתכוונו להעיד והיכי אמרינן להו וכו':

דאתרו ביה מלקות. ואמאי כמ"ד (מכות י:): לאו שניתן לאזהרת
מיתת צ"ד לוקין עליו ואם היינו יכולין לפרש במלקות
של מוציא שם רע היה מתיישב ומימה דמשמע הכא דסבר ר' מאיר
מכות צ"ב אס כן הוה דריש קרא והלדקיו לענין עדים זוממין דלקו
כדלקמן (דף י:): ומה הוה משני מהא

דפרין תיפוק ליה מלא תענה דלא מני
לשוני דמשני לקמן משום דהוי לאו
שאין בו מעשה מ"מ הוה לקי דהא
ר' מאיר גמר צפ"ק דמכות (דף י:):

דעדים זוממין לוקין ומשלמין
ממון ממוציא שם רע וה"ג דגמר
לענין דלוקין דלע"ג דהוי לאו שאין
בו מעשה וכו' דהוה משני משום

דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צ"ד
חדא דלית ליה דלוקין עליו לפי
סבדת רב אשי ועוד דר"מ אית ליה
אזהרה לעדים זוממין מקרא אחרנא

צפ"ק דמכות (ג"ו ס) וי"ל דלע"ג
דגמר עדים זוממין ממוציא שם רע
ה"מ לענין דלא דרשינן כדי רשעמו
להכי אלא מוקמינא לה לדרשה

אחריתי צאלו נערות (מכות צ:): אבל
גבי האי א' לאו דגלי קרא דלקי לא
הוה גמרינן כיון דכתיב לעשות
דרשינן מינה צאלו הן הלוקין (מכות

דף י:): דבעינן לאו שיש בו מעשה
אי נמי וי"ל דמוציא שם רע גופיה לא
נפקא לן דלקי אלא מוהיה אם כן הכות

הרשע כדאמר פרק נערה (מכות דף מו.) למדנו ויסרו מוסרו
ויסרו מצן וכן (מצן) מוהיה אם כן הכות הרשע:
לא בא השלישי אלא אריא להחמיר ע"י. אדר"ש קאי
דקמני צפ"ק דמכות (דף י:): לעיל מהך ר"ש אומר מה
שנים אין נהרגין עד שיהו שניהם זוממין אף שלשה וכו' ומאי למימר

לכשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בידיהם להרוג בפני עצמם ובקונטרס פירש במכות (ס) לא צא שלישי להקל עליו להקל עליו
לא כר"ך קרא דכתיב (ס) והנה עד שקר העד דמשמע כל העדות ואינן נהרגין עד שיזומו כולן ולא צא הכתוב אלא להחמיר עליו
אלא אין לפרש לא צא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"ג דר"ש מודה דשלשתן נהרגין ה"מ כשצאו בתוך כדי
דיבור כדמפרש התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנענש אע"ג שצא אח"כ מדנקט נטפל דהא כיון דאית ליה לרבי עקיבא היקישא
דעד שיהו שלשתן זוממין צבאו צבאו זה אחר זה נמי יקישם להכי כי היכי דמקיש לענין לעש כמותם:

בומן שהתרו בהן. מפרש צפ"ק דמכות (דף י. ו. ס) (ב) הכי אמרינן להו לאסהודי אחימו או למיחזי אחימו אי אמרי לאסהודי אחינא
נמנא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' וגרררר לר"י דמשום שנתכוונו
להעיד לא דאי לא תימנא הכי כל גיטין כשנותנין אותן בפני קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתכוין הא' ולר' יוסי אפילו לא יתכוין
והאי דקאמר מה יעשו צ' אחים ודאי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו
כבר צ"ב אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דש"ך ספיר לאקושי להך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון
דבעת ראייה רואין יחד ומתכווין להעיד לך עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה אע"ג דלענין שלשתן זוממין לא הוקש אלא להעיד לבקר
בתוך כדי דיבור דהתם הזמה משעת העדאת עדים קא אחיז אע"ג דפרך דמכות (ס) הרוג יליל אע"פ שאינו הולך להעיד צ"ב דה"מ
מעיקרא דלכתי לא אסיק אדעמיה יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא כריכי
לשוני קמאי דממעט' הרוג וההורג מיקום דבר דבעינן שילכו לקיים דבר צ"ב וכן (לקמן דף לה) לענין אין עד נעשה דיין נראה
לר"י דדוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמא דאין עד נעשה דיין נראה או משום דבעינן עדות
שאתה יכול להזימה וכיון שהעדים בעצמם דיין לא ירלו לקבל הזמה על עדותן או משום דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו'
שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינין ולא שיהו בעצמם דיינין והנך טעמי לא שייכי אלא
בעד המעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא כפי' רבינו שמואל שפי' בעלמא (צ"ב ק"ג: ד"ה ג' שנכנסו בו) שנתכוון להעיד אמרינן נמנא אחד מהם
קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (לקמן דף לה) שלשה שנכנסו לבקר
את החולה כו' משמע דדוקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרינן ר"י עושין דין אבל נתכוונו להעיד אין עושין דין ועוד נראה לר"י דקדק
דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימנא הכי קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא צפ"ק דמכות (דף י. ו. ס) וס'
פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה בעלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכיון להעיד ורב יהודה קאמר (צ"ב דף ק"ג:) גבי ג' שנכנסו
לבקר את החולה וכו' ר"י עושין דין ואמאי הא דבראייה בעלמא נעשה עד ועוד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תהא שמייעה גדולה
מראייה לא בעדות החדש (ר"ה דף קה: ס) צראוהו שלשה והן צ"ב ולא צנסנהדין (ב) צאחד שהרג את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ציוס ומיהו
נראה לרשב"א דניי לא פרכי ניניהו דרבי יוסי על כרחך לית ליה עשישה עד דבראייה ואפי' יעד לבסוף דהא ר' יוסי הוא דאמר עד שיהיו
פי שני עדים מתרים בו כדאמר בסמוך וכמו שנים אין יכולין להעיד אד"כ התרו בו כך שלשה וכו' אלמא אותן יו שחזנין עדים אבל
השאר לא וכן נראה הדברים דהם לא היו נהרגין אותן שלא התרו בו דלא מהני סהדותיהו בלא סהדותיהו דאחרינא ולא אמרינן
נמנא אחד מהן קרוב או פסול אלא צאותן שהתרו והא דקאמר רבי זומן שהתרו בהן לאו משום דרבי יוסי לא צעי התרו דלכתי טפי
מרבי בעינן דלרבי צנתכוונו להעיד בעלמא סגי כדמוכח במכות (דף י. ו. ס) ור' יוסי צעי התראה ממש אלא דיני ממונות אתא לאוסופי והא
דמשמע הכא דלר' יוסי דבראייה בעלמא אמרינן נמנא אחד מהן קרוב או פסול כו' מדקאמר וקמיפלגי בצלוגתא דרבי ור' יוסי היינו כמה
שנחלקו בשמנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמה רב יהודה פסק לגמרי כר' יוסי אי נמי לא פסקו כוותיה
אלא צמאי דקאמר אבל דיני ממונות תתקיים (א) העדים צאשר גרידא אבל צכונות עדות סבר כרבי והאי דקאמר במכות (ס) היכי אמרינן
להו לרבי קאי וכן מוכח דקאמר אי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' וה"פ היכי אמרינן להו דעל כרחך התראה לאו דוקא
דכדיני ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא צעי אלא שנעו שנתכוונו להעיד והיכי אמרינן להו וכו':